

Jönköpings kommun

kontaktcenter@jonkoping.se

Rektor Marie-Louise Hahn Hallebrink

marie-louise.hahn-hallebrink@jonkoping.se

Återkoppling

efter kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisning
på Per Brahegymnasiet i Jönköpings kommun

Inledning

I denna skriftliga återkoppling presenteras de enkätresultat och utvecklingsområden som Skolinspektionen bedömer är relevanta för Per Brahegymnasiets arbete med sex- och samlevnadsundervisningen. Denna återkoppling syftar till att vara ett stöd för hur skolan kan utveckla sitt arbete vad gäller rektorns styrning och undervisningens genomförande.

Ett flertal bestämmelser i skollagen relaterar till sex- och samlevnadsundervisningen, till exempel syftet med utbildningen (1 kap. 4 § och 5 §), ledningen av utbildning (2 kap. 9 §), reglerna om systematiskt kvalitetsarbete (4 kap.), kompetensutvecklingsbestämmelsen (2 kap. 34 §) och elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete (2 kap. 25 §). Dessutom har rektorn enligt läroplanerna ett särskilt ansvar för sex och samlevnad som ämnesövergripande kunskapsområde (gymnasieskola: SKOLFS 2011:144, avsnitt 2.6).

Återkopplingen grundar sig på en webbenkät till rektor och lärare samt ett verksamhetsbesök där Skolinspektionen genomförde dokumentstudier och intervjuer med rektor, lärare, elevhälsans personal och elever i årskurserna 2 och 3 på samhällsvetenskapsprogrammet samt språkintruktionsprogrammet. Intervjuerna genomfördes den 26 och 27 oktober 2017 av utredarna Anna Gabrielsson och Matilda Yvede.

Fakta om Per Brahegymnasiet

Per Brahegymnasiet RO 1 är en kommunal gymnasieskola som är belägen i Jönköpings kommun. Skolan är centralt belägen i Jönköping och har både högskoleförberedande program och yrkesprogram samt introduktionsprogram. Per Brahegymnasiet utgörs av flera rektorsområden och RO 1 leds av en rektor och en biträdande rektor. Elevhälsan består av kurator, skolsköterska och specialpedagog. Psykolog anlitas vid behov. Både rektor och biträdande rektor deltar i elevhälsans möten.

Enkätresultat

Nedan sammanfattas Per Brahegymnasiet RO 1:s enkätresultat och jämförs med resultaten från den bredare kartläggningen av sex- och samlevnadsundervisningen på 450 slumpmässigt utvalda grundskolor, grundsärskolor, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor.

På Per Brahegymnasiet RO 1	Kartläggningens resultat
dokumenterar skolan inte sitt arbete med sex- och samlevnadsundervisningen	42 % dokumenterar
har skolan kartlagt vem som gör vad i sex- och samlevnadsundervisningen	36 % anger detta
har skolan inte satt upp mål för arbetet med sex- och samlevnadsundervisningen	25 % sätter upp mål
används elevhälsan i planering av sex- och samlevnadsundervisningen	59 % anger detta
används elevhälsan inte i genomförande av specifika sex- och samlevnadslektioner	45 % använder
används elevhälsan inte i lärarnas kompetensförsörjning kring sex och samlevnad	45 % använder
bedömer 28 % av lärarna att avsatt tid för samverkan räcker i hög utsträckning	24 % anger detta
samtalar 62 % av lärarna med andra lärare om erfarenheter av sex- och samlevnadsundervisningen	62 % anger detta
har lärarnas kompetens inom sex och samlevnad inte följts upp	22 % har följt upp
har lärarna erbjudits kompetensutveckling inom sex och samlevnad	39 % anger detta
anger rektorn att skolan har lärare som är utbildade i hbtq-frågor	58 % anger detta
arbetar 45 % av lärarna med hbtq-frågor i sitt/sina ämnen	36 % anger detta
låter 41 % av lärarna eleverna påverka sex och samlevnads innehåll i hög utsträckning	35 % anger detta
låter 35 % av lärarna eleverna påverka sex och samlevnads arbetsmetoder i hög utsträckning	27 % anger detta
låter 66 % av lärarna eleverna tycka till om sex- och samlevnadsundervisningen i hög utsträckning	45 % anger detta
bedömer rektorn att sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet på denna skola är hög	51 % anger detta
bedömer 69 % av lärarna att sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet är hög	52 % anger detta

Resultaten i tabellen baseras på svar från 300 skolor av 450 slumpmässigt utvalda skolor (67 %) när det gäller rektorsenkäten och svar från 3982 lärare av 8084 registrerade lärare (49 %). Resultaten för Per Brahegymnasiet RO 1 baseras på svar från rektorn i rektorsenkäten och svar från 29 av 43 registrerade lärare (67 %) i lärarenkäten.

Per Brahegymnasiets arbete med sex- och samlevnadsundervisning

Rektorns ansvar för att skolans sex- och samlevnadsundervisning är av god kvalitet

Det framkommer av intervjuer med rektor, biträdande rektor och personal att sex- och samlevnadsundervisningen vid skolan bedrivs enligt läroplanens mål, och att det därutöver inte finns några specifika mål för skolans arbete med sex- och samlevnadsundervisning. Både lärare, elevhälsa och rektor uttrycker dock att skolan prioriterar värdegrundsarbete och att likabehandlingsplanen innehåller mål för bland annat jämställdhet. Skolan har också övergripande tematiska projektveckor som anknyter till sex- och samlevnadsfrågor och elevhälsan planerar att belysa existentiella frågor och sexuell hälsa i större utsträckning. Enligt rektor utvärderas sex- och samlevnadsundervisningen årligen inom det systematiska kvalitetsarbetet där kunskapsområdet alltid ingår i någon form. Elevhälsans arbete utvärderas regelbundet, och om elevhälsan deltar i moment inom sex- och samlevnadsundervisning ska det ingå i denna utvärdering. Lärarna uppger att deras sex- och samlevnadsundervisning utvärderas genom att eleverna får utvärdera varje kurs och dess mål mot det centrala innehållet. Lärarna utgår från utvärderingarna i de olika ämnesgrupperna och lyfter fram utvecklingsmål i det systematiska kvalitetsarbetet. Enligt lärarna efterfrågar rektor hur lärarna arbetar med sex och samlevnad i de olika kurserna, dock sker inte detta helt systematiskt och inte alltid ämnesövergripande.

Lärarna uppger i intervju att de har möjligheter att samverka kring sex- och samlevnadsundervisning genom att de träffas veckovis, dels i ämneslag men också över ämnesgränserna. Varje vecka möts alla rektorsområdets lärare, dock är det inte så vanligt att sex- och samlevnadsundervisning berörs i dessa möten. Det varierar dock mellan olika lärare

och ämnen hur mycket en sådan ämnesövergripande samverkan sker. Däremot berättar lärarna att de pratat specifikt om detta i ämneslagen, i synnerhet avseende naturkunskap och idrott och hälsa. Naturkunskapslärarna uttrycker att de arbetat aktivt för att säkerställa att det finns en gemensam struktur för sex- och samlevnadsundervisningen.

Både lärare och elevhälsans personal uttrycker en önskan om mer samverkan sinsemellan kring sex- och samlevnadsundervisningen. Tidigare fanns ett mer upparbetat samarbete mellan lärare och elevhälsa, men både skolsköterska och kurator är relativt nya på skolan och arbetar mest med individuella ärenden. De menar båda två att elevhälsan hoppas kunna utöka det förebyggande arbetet, vilket bland annat kan innebära att medverka i sex- och samlevnadsundervisningen eller stödja lärarna i deras arbete. I intervjun framkommer dock att elevhälsan i dagsläget inte har något uttalat uppdrag avseende sex- och samlevnadsundervisning.

Elevhälsans personal anser att de har en grundkompetens gällande sex- och samlevnadsfrågor genom sina grundutbildningar. De poängterar dock att det krävs aktuell kompetens utifrån att området utvecklas snabbt och att det händer mycket i samhället. I intervjuerna framkommer att kuratorn påbörjat en utbildning i sexologi och att elevhälsopersonalen kontinuerligt deltar i fortbildande insatser för respektive profession. Enligt elevhälsan har de gemensamt med rektor undersökt möjligheter till kompetensutveckling, men de understryker alla att det är vars och ens ansvar att definiera vilken kompetensutveckling som behövs. Flera lärare uttrycker att de är bekväma med att undervisa utifrån det centrala innehållet i sina ämnen, men att det är viktigt att hålla sig uppdaterad kring vad som händer i samhället, olika strömningar och normer som förekommer. Rektor och biträdande rektor uppger att de anser att lärarna har den kunskapsmässiga kompetens som behövs för sex- och samlevnadsundervisning, men att det kan variera hur bekväma lärarna är med att ta diskussioner kring exempelvis hbtq-frågor, kulturella skillnader och normer. Rektor säger att skolan planerar för en gemensam fortbildning för all personal kring sex och samlevnad, i synnerhet hbtq-frågor.

Elevernas möjligheter att utveckla kunskaper inom hela det område som rymms inom begreppet sex och samlevnad

Det framkommer av lärarintervjuerna att sex- och samlevnadsundervisningen vid skolan syftar till att eleverna ska få en allsidig bild av området, alltifrån hur kroppen fungerar till medvetenhet om olika livsvillkor och förståelse för andra perspektiv än det egna. Lärarna uppger att de arbetar med sex och samlevnad i sina respektive ämnen, och att undervisningen består både av planerade inslag och genom att fånga upp elevernas egna frågor och funderingar. Lärarna ger som aktuella exempel att de pratat om "Metoo-kampanjen" och frågan om övergrepp på festivaler. Inom naturkunskap beskriver lärarna att de i undervisningen förmedlar rena kunskaper om exempelvis kroppen, preventivmedel, sexualitet och graviditet, men också behandlar normer, identitet och lust. Alla lärarna uttrycker att de arbetar för att skapa balans mellan ett bejakande friskperspektiv och att lära eleverna att skydda sig mot exempelvis sjukdomar eller oönskade graviditeter samt undvika risker exempelvis vid användande av sociala medier. Lärarna berättar att de inom SO-ämnena bland annat haft undervisning kring relationer, familjebildning, könsnormer, jämförelser mellan olika religioners syn på sexualitet och olika etiska dilemman. Alla elever

på skolan besöker också ungdomsmottagningen, och skolan har återkommande projektveckor som ofta rör något inom sex- och samlevnadsområdet.

Eleverna bekräftar i intervjuerna att de pratat om många av de saker som lärarna berättar om, och ger exempel på att sex- och samlevnadsfrågor ingår i undervisningen i många olika ämnen, exempelvis psykologi, religion, samhällskunskap och svenska. Både elever och lärare beskriver att undervisningen i sex och samlevnad sker kontinuerligt i de olika ämnena, och eleverna ger flera exempel på områden som de vet att de ska återkomma till och fördjupa i undervisningen längre fram, exempelvis jämställdhet och etik och moral.

I intervjuer med lärare och elever framkommer att sex- och samlevnadsundervisningen innefattar arbete kring normer framför allt i samband med att de i undervisningen diskuterar jämställdhet, genus och feminism. Bland annat har eleverna fått analysera bilder utifrån ett normkritiskt perspektiv. Eleverna säger dock att det inte alltid varit så mycket fördjupning i frågorna. Exempelvis berättar eleverna att de varit på en utställning kallad "Normstorm" som behandlar olika former av normer. Efteråt fick eleverna arbeta med studiefrågor och ämnet diskuterades på lektionerna, men inte i så stor utsträckning som eleverna hade önskat.

Både lärare och elever uttrycker att det finns en variation i de arbetsmetoder som används i undervisningen, exempelvis litteraturstudier, filmer, rollspel och diskussioner i såväl bikupor och smågrupper som helklass. Lärarna anser att det är ett diskussionsvilligt klimat bland eleverna på skolan, något som eleverna själva också uttrycker i intervjuerna.

Lärarna lyfter i intervjun att eleverna görs delaktiga i sex- och samlevnadsundervisningen genom att de kan påverka både innehåll och arbetsmetoder. Eleverna är också fria att välja fördjupningsuppgifter, och ofta faller valet på frågor inom sex och samlevnad, exempelvis jämställdhet. Enligt lärarna utvärderas undervisningen löpande genom att eleverna på olika sätt tillfrågas om vad de tycker. Eleverna beskriver också att lärarna kontinuerligt frågar dem om hur undervisningen varit och hur den kan göras bättre. De tillägger dock att det varierar hur bra lärarna är på att undervisa om sex och samlevnad och uttrycker att "ibland är det väldigt stelt".

Utvecklingsområden

I syfte att höja skolans kvalitet i sex- och samlevnadsundervisningen behöver ett utvecklingsarbete genomföras inom följande prioriterade områden:

- Rektor behöver skapa förutsättningar för samverkan kring sex- och samlevnadsundervisningen mellan lärare i olika ämnen och kurser. Detta innebär att rektorn behöver ge lärarna möjligheter att samplanera sex- och samlevnadsundervisningen samt möjligheter till erfarenhetsutbyte och kollegialt lärande inom detta kunskapsområde.
- Rektorn behöver ge elevhälsan ett uttalat ansvar att medverka i sex- och samlevnadsundervisning samt stödja lärarna i deras arbete med sex- och samlevnadsfrågor.

Utifrån vad som har framkommit i granskningen av Per Brahegymnasiets arbete med sex- och samlevnadsundervisningen kommer ingen uppföljning att genomföras.

Information om granskningen

Skolinspektionen genomför under hösten 2017 en kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisningen i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Syftet med granskningen är att undersöka om elever får en undervisning i sex och samlevnad av god kvalitet. För att ta ställning till det undersöker granskningen dels hur rektor genom sin styrning skapar förutsättningar för en god undervisning i sex och samlevnad, dels sex- och samlevnadsundervisningens innehåll och genomförande. Kvalitetsgranskningen kombinerar en bredare kartläggning i form av en enkätstudie av 450 skolor med en närmare granskning av 28 skolor inom aktuella skolformer. Granskningens slutrapport kommer att publiceras våren 2018.

I bedömningen har även Matilda Yvede deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Gabriel Brandström

Enhetschef

Anna Gabrielsson

Utredare